

Utbildningsinspektion i Sörbyskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Sörbyskolan

Skolverket sände den 23 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Sörbyskolan har bestått av undervisningsråden Malin Winbladh och Monica Norberg. Besök i Sörbyskolan genomfördes den 16-18 februari 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Sörbyskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Sörbyskolan genomfördes intervjuer med elever, lärare, föräldrar, elevvårdspersonal, studie och yrkesvägledare samt rektorer. Lektioner i skolans alla så kallade målstyrda grupper (MSG) besöktes. Inspektörerna förde också spontana samtal med vaktmästare och personal i matsalen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Sörbyskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	160
Förskoleklass	20
Grundskola	500

Utbildningen vid skolan omfattar årskurs F–9. Ansvaret är uppdelat på två rektorer. En rektor ansvarar för årskurs F–6, och i det ansvarsområdet ingår dessutom två förskolor samt skolbarnsomsorg. Det finns två enheter för skolbarnsomsorg, ett fritidshem och en fritidsklubb. Den andra rektorn ansvarar för årskurs 7–9. Det finns även tre särskilda undervisningsgrupper varav en är knuten till årskurs 4–6 och två till årskurs 7–9. Eleverna i dessa grupper följer de nationella kursplanerna för grundskolan i samtliga ämnen.

Skolans elever och personal arbetar i sex så kallade målstyrda grupper (MSG) uppdelat på förskoleklass och årskurs 1–3, årskurs 4–9, övrig personal (Trosen) samt tre MSG i årskurs 7–9. Varje MSG leds av en utvecklingsledare.

Eleverna i årskurs 7 kommer från den egna skolan, Andersbergsskolan och Hemlingbyskola.

Skolans byggnader är från 1970-talet och består av en huvudbyggnad samt fyra mindre byggnader. Matsalen finns i en egen byggnad. En av de särskilda undervisningsgrupperna har lokaler i Tomaskyrkan som ligger i nära anslutning till skolan.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

De kunskapsresultat som framträder genom betygsvärden och resultat från nationella prov syftar till att vara nationellt likvärdiga. När det gäller att bedöma hur framgångsrik en viss skola har varit i arbetet med elevernas lärande, förklaras dock resultaten av både skolans insatser och de enskilda elevernas förutsättningar, som är en funktion av socioekonomisk bakgrund och många andra faktorer. Skolverkets så kallade Salsa¹-värden justerar för ett antal sådana bakgrundsfaktorer och redovisar ett förväntat resultatvärde. Även om detta baseras på endast några få faktorer, kan det läggas till grund för fortsatt analys av orsakerna till att skolans respektive kommunens faktiska värden över- eller underskrider de förväntade.

Betygsresultat Sörbyskolan årskurs 9 2003-2004

Årskurs 9	2003	2003	2003	2004	2004	2004
	Sörbyskolan	Gävle	Riket	Sörbyskolan	Gävle	Riket
Meritvärde ²	201,4	200,8	205,4	199,9	206,3	206,9
Andel behöriga till nationella program (%)	86,7	87,8	89,9	90,8	90,9	89,6
Andel som uppnått målen i alla ämnen (%)	77,0	74,7	74,8	82,4	78,0	75,9
SALSA-värde, Andel som uppnått målen i alla ämnen	78(-1)	77 (-2,3)	xx)	79 (+3,4)	78 (0)	xx)

XX) Ingen uppgift

¹ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser - SALSA. Verktyget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

² En elevs meritvärde räknas fram genom att man översätter bokstavsbetygen till siffror (MVG ger 20, VG 15 och G 10) och därefter räknar samman de 16 bästa betygen. En elev som fått betyg i samtliga 16 ämnen kan alltså ha högst 320 och minst 160 poäng i meritvärde.

Beräknat genomsnittligt meritvärde i SALSA: 210 poäng

Betygsresultatet har en god överensstämmelse med resultaten för nationella proven i årskurs 9. Resultatet är en kraftig upphämtning av betygsresultatet, för samma elevgrupp, i årskurs 8 då en tredjedel av eleverna saknade något betyg.

Sammanställning av andelen elever som uppnått målen på samtliga delprov på de nationella proven i årskurs 5 vid Sörbyskolan skola vårterminen 2004:

Nationella prov åk 5	Sörbyskolan (%)	Gävle kommun (%)
Svenska	87	87
Engelska	86	86
Matematik	86	86

Sörbyskolan följer utvecklingen av måluppfyllelsen på individnivå från de nationella proven i årskurs 5 och betyget i årskurs 8 i svenska, engelska och matematik. Drygt tio procent fler elever fick betyg i årskurs 8 som ännu inte hade nått upp till målen i årskurs 5.

Flertalet elever når upp till målen i samtliga ämnen. Däremot når resultaten inte upp till det, i SALSA, förväntade meritvärdet. I årskurs 1–6 har man god kontroll över kunskapsutvecklingen och resultaten i svenska, engelska och matematik. Skolans rektorer och lärare bör dock förbättra sitt arbete med att systematiskt följa upp och analysera elevernas kunskapsresultat i alla ämnen och alla årskurser.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper

Enligt läroplanen skall skolan ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning. Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Kännedom om kunskapskvaliteter, lust att lära, strategi och medvetenhet kring det egna lärandet, arbeta utforskande och självständigt, formulera ståndpunkter, rikt och nyanserat språk, lyssna, diskutera och argumentera, kritiskt förhållningssätt, helhet och sammanhang, uppföljning och utvärdering mot läroplanens mål att sträva mot.

Skolledningen har kunskap om elevernas resultat framför allt genom betygsstatistik. När det gäller de generella kunskapskvalitet, som enligt läroplanen skall eftersträvas, saknas en systematisk bild av vilka resultat som nåtts till följd av skolans arbete.

Skolans rektorer och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

Det arbete som sker inom skolväsendet skall syfta till att åstadkomma resultat, i form av kunskaper och färdigheter hos eleverna och att de utvecklas till an-

svarskännande människor och samhällsmedlemmar, allt i enlighet med de nationella mål som staten ställt upp.

Den av huvuddelarna i skolans uppdrag, som syftar till att eleverna skall utveckla sina attityder och sin kompetens i riktning mot de normer och värden som bildar ideal för vårt samhälle, är en krävande men inte desto mindre angelägen uppgift. Resultaten av skolans arbete på detta område är särskilt svåra att mäta, incitament i form av betyg saknas och den professionella utmaningen för skolledare och pedagoger är kanske större än i de flesta andra utbildningssammanhang just när det gäller att framgångsrikt påverka människors värderingar. Lika fullt har rektor även på detta område ansvar för skolans resultat. Det ställer bland annat krav på att kontinuerligt och systematiskt skaffa en bild av vilka resultat eleverna når i sin utveckling enligt läroplanens mål rörande normer och värden och av hur framgångsrika skolans insatser är för denna utveckling.

I sitt uppdrag enligt läroplanen att "aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling" skall skolan verka för att varje elev vidareutvecklar sin förmåga att göra medvetna etiska ställningstaganden, respekterar andra människors egenvärde och integritet, inte accepterar att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, medverkar till att bistå människor, förstår och respekterar andra folk och kulturer, kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen samt visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv. När det gäller elevernas demokratiska värderingar och färdigheter skall skolans arbete inriktas på att varje elev vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former, utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv och stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor. Skolan skall också sträva mot att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö och tar tillvara möjligheterna att utöva inflytande över sin utbildning.

Sörbyskolan har inte på något systematiskt sätt gjort bedömningar av måluppfyllelsen beträffande normer och värden. Ett slags indikation på resultaten av skolans arbete kan vara hur eleverna förhåller sig i skoltillvaron. Självfallet har dock deras uppträdande och engagemang där också andra orsaker, och arbetet med normer och värden skall även ta sikte på roller som eleverna spelar utanför skolan. Genom en enkät som genomförts i årskurs 5 och 8 med eleverna framträder en bild av skolan präglad av trygghet, kamratskap, öppenhet och möjlighet för eleven att påverka och ta ansvar för sin egen situation. Samtidigt vittnar elever om enstaka fall då elever kränker andra elever samt viss skadegörelse på skolan, och det får ses som tecken på att det återstår arbete på värdegrundsområdet. Hos en del av eleverna noteras ett ointresse att engagera sig i frågor rörande det kontinuerliga inflytandet på utbildningen; elevsynpunkter gör sig ofta gällande endast som klagomål eller i en särskilt engagerande fråga. Av såväl elever som lärare och rektorer ges vidare bilden att det hos en del elever finns brister i hur de tar ansvar för sina studier.

Skolans rektorer och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av och säkerställa resultat hos eleverna av skolans arbete med normer och värden.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att flertalet elever når upp till målen i samtliga ämnen. Däremot når resultaten inte upp till det, i SALSA, förväntade meritvärdet. I årskurs 1–6 har man god kontroll över kunskapsutvecklingen och resultaten i svenska, engelska och matematik. Skolans rektorer och lärare bör dock förbättra sitt arbete med att systematiskt följa upp och analysera elevernas kunskapsresultat i alla ämnen och alla årskurser. Vidare bör skolan systematiskt följa upp och analysera vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt med skolans arbete med normer och värden.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan och delaktighet

Elevernas inflytande på utbildningen är en grundpelare i det svenska skolväsendet. Verksamheten skall vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och att aktivt delta i samhällslivet. Skolans lärare skall utgå från att eleverna kan och vill ta ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan och de skall planera undervisningen tillsammans med eleverna. Alla som arbetar i skolan skall verka för att man tillsammans med elevernas vårdnadshavare utvecklar innehåll och verksamhet.

Ingen av de elever som inspektörerna samtalar med kan ge exempel på att de i dialog med läraren utformat undervisningen. Inspektörerna såg inte heller något sådant exempel vid klassrumsbesöken. Flertalet elever kan ge exempel på att de prioriterat mellan i vilken ordning eleven vill arbeta med, på förhand givna, kursmoment eller fått välja mellan olika examinationsformer. Eleverna kunde inte ge exempel på att de själva fått ta ansvar för att planera sitt lärande eller hur de skulle arbeta för att nå målen.

Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra formerna för elevernas ansvarsstagande och inflytande över sitt eget lärande.

I varje klass eller undervisningsgrupp skall eleverna ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Den närmare utformningen skall anges i arbetsplanen.

I Sörbyskolan sker samverkan med eleverna i organiserad form genom klassråd och elevråd. Klassrådets utformning är anpassad efter elevernas ålder och mognad. Exempel på frågor som behandlats är elevernas arbetsbörda, skolmiljön och operation dagsverke.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolan har väl utformade rutiner för att säkerställa elevernas organiserade inflytande.

Värdegrundsarbetet

För att åstadkomma en god arbetsmiljö i skolan, finns krav på rektor att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Också var och en som verkar inom skolan skall aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning, rasistiska beteenden, tra-

kasserier mot och förtryck av individer och grupper. Skolans lärare skall uppmärksamma och – i samråd med övrig skolpersonal – vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.

De elever som inspektörerna samtalar med under sitt besök känner sig trygga i skolan och kan inte, med ett undantag, ge exempel på att de själva eller någon kamrat utsatts för mobbning eller kränkande behandling av någon elev eller vuxen på skolan. Det exempel som en elevgrupp ger gäller kränkande behandling mellan de äldre eleverna av den typ som Sörbyskolans trygghetsplan benämner verbal mobbing. Rektor för förskoleklassen och årskurs 1–6 har reviderat den för sitt verksamhetsområde under hösten vilket inte gjorts för årskurs 7–9 då rektor var ny på sin tjänst. I planen redogörs för skolans arbete mot kränkande behandling och mobbning. Trygghetsplanen är känd och kommunicerad bland personal och föräldraråd. De elever som inspektörerna samtalade med tror sig känna till den men kan inte redogöra för innehållet. De regler som är bäst kända bland eleverna på skolan är regler för vistelse på skolgården för årskurs 4–6 (speciellt de som gäller bandy och snöbollskastning). I förskoleklass och årskurs 1–6 är personalen kontinuerligt ute på skolgården under rasterna. Förutom den ordinarie personalen finns även en ”skolmorfar” tillgänglig för eleverna under hela skoldagen. På schemat för årskurs 7–9 finns en avsatt temaposition för alla elever. Den avsatta tiden används olika i olika MSG men ofta behandlas värdegrundsfrågor. Skolan deltar i kommunens satsning ”Brottsförebyggarna i Gävle” (BIG). Syftet med verksamheten är att genom vuxna påverka attityder och värderingar hos barn och ungdomar upp till 18 år för att skapa en tryggare skola och fritidsmiljö i Gävle kommun.

Inspektörerna bedömer att flertalet elever vid Sörbyskolan upplever att de har en god psykosocial arbetsmiljö vilket skolans arbete mot kränkande behandling bidragit till. Skolan har lagt mycket fokus på trygghetsarbetet och inspektörerna vill påpeka att även övriga värdegrundsfrågor bör lyftas fram.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan bör förbättra formerna för elevernas ansvarstagande och inflytande över sitt eget lärande men skolan har väl utformade rutiner för att säkerställa elevernas organiserade inflytande. Skolans har en god psykosocial arbetsmiljö vilket skolans arbete mot kränkande behandling bidragit till.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Lokala mål och innehåll

Både läroplan och nationella kursplaner skall ligga till grund för planeringen av undervisningen. I kursplanerna anges syftet med de olika ämnena under rubriken ”Mål att sträva mot”. Dessa mål skall ligga till grund för den inriktning undervisningen skall ha och de skall visa vilka kunskaper som skolan skall sträva efter att alla elever utvecklar. Målen att sträva mot skall vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna. I kursplanerna anges också ”Mål att uppnå”. Dessa mål beskriver vad varje elev minst skall kunna efter det femte respektive det nionde skolåret. Det så kallade frirummet skall lärare använda sin yrkeskunskap och yrkeserfarenhet för att tillsammans med eleverna tolka målen, ta ställning till vilket stoff som skall väljas ut för att konkretisera innehållet samt ta ställning till hur man vill arbeta och organisera undervisningen.

De elever som inspektörerna vid Sörbyskolan samtalade med har liten eller ingen kännedom om läroplan eller kursplaner. De föräldrar som inspektörerna träffat har dock en tydlig bild av målen i årskurs 3 och 5 i svenska, engelska och matematik och tycker sig även få en samlad bild av kursplanemålen för årskurs 7–9 vid de utvecklingssamtal som erbjuds. Skolan saknar en planering för hur de nationella målen skall omsättas i undervisningen med undantag för svenska och matematik i årskurs 1–3. I de lägre årskurserna arbetar man med LUS för läsinlärn timer och ett egenutvecklat system, mattestaden-HASBY, för målstyrning och självvärdering. HASBY står för Hemlingby-, Andersberg-, Sörbyspåret och har utvecklats i områdets vertikala integrationsgrupp (VIG) i matematik. VIG-grupperna är ett initiativ från kommunen.

Rektorer na bör se till att de nationella målen i läroplaner och kursplaner blir kända bland elever och föräldrar. Skolan bör även förtydliga hur man avser att omsätta de nationella målen i undervisningen på skolan.

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

För grundskolan finns föreskrifter om utbildningens omfattning i form av en timplan, där det anges antalet timmar för ämnen, ämnesgrupper, språkval och elevens val, det totalt garanterade antalet timmar (garanterad undervisningstid), och inom ramen för den totala undervisningstiden ett visst antal timmar för skolans val.

Sörbyskolan ingår i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan. Vid de intervjuer som inspektörerna genomfört har personal och skolledning gett mycket få exempel på hur detta friutrymme utnyttjas. Det tydligaste exemplet är projektet ”Sätt Sörby i rörelse” som innebär att alla elever ska ha minst 30 minuters fysisk aktivitet de dagar man inte har idrott och hälsa på schemat. Då dessa 30 minuter ligger utanför det ordinarie schemat ges tre dagars kompensationsledigt varje termin för årskurs 7–9. Förskoleklassen och årskurs 1–6 har fem timmars fysisk aktivitet, inklusive idrott och hälsa, i veckan men ingen kompensationsledighet. I årskurs 1–3 såg inspektörerna flera exempel på ett flexibelt resurs- och tidsutnyttjande.

Inspektörerna bedömer att eleverna i årskurs 7–9 får sin garanterade undervisningstid men att skolan med nuvarande organisation inte uppfyller grundskoleförordningen krav om att läsåret skall innehålla minst 178 skoldagar. Organiseringen och tidsanvändningen för årskurs 7–9 bör ses över. Rektor bör i högre grad utnyttja sig av det ökade friutrymme som följer att skolan deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan.

Arbetsätten

I läroplanen beskrivs elevernas rätt att av skolans lärare få professionell stimulans, handledning och stöd i sitt lärande. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever. Arbetsätt för lärandet skall utformas på en grund av vetenskap och beprövad erfarenhet, och läraren skall låta eleverna pröva olika arbetsätt och arbetsformer.

Vid de lektionsbesök som inspektörerna genomförde framträdde en bild av målinriktade, strukturerade men ensidiga arbetsformer. Flertalet övningar var av ifyllningskaraktär och eleverna hade ofta fått ett formulär där de kunde pricka av att de slutfört de olika uppgifterna. Samtal med elever och föräldrar bekräftade denna bild.

Inspektörerna bedömer att arbetet vid Sörbyskolan planeras i huvudsak efter att eleverna skall nå kursplanernas mål men eleverna får inte tillräckliga möjligheter att utveckla samtliga kunskapskvaliteter som beskrivs i läroplanen. Skolans lärare bör därför, tillsammans med eleverna, utveckla och pröva olika arbetssätt och arbetsformer.

Enligt läroplanen skall lärare i olika ämnen samverka så att eleverna får ett sammanhang i sina studier och särskilt så att skolans arbete med kunskapsområden, där flera ämnen skall bidra, samordnas och utgör en helhet för eleven.

I årskurs 7–9 såg inspektörerna mycket få exempel på att man samverkade över ämnesgränserna för att få överblick och sammanhang. I de få fall som observerades undervisade samma lärare i flera ämnen.

Lärarna vid Sörbyskolan bör utveckla ett arbetssätt som ger eleverna möjlighet att skapa helhet i sin förståelse av olika kunskapsområden.

I läroplanen anges att eleverna skall lära sig att lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Eleverna skall även ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem.

Ingen av de lektioner som inspektörerna besökte i årskurs 4–9 besökte innehöll moment där elever och lärare diskuterade, analyserade, reflekterade eller framförde olika åsikter. De elever som deltog i elevintervjuer var påfallande tysta vilket kan vara en följd av att de inte tränat i att få framföra och diskutera egna åsikter och ställningstaganden.

Lärarna vid Sörbyskolan bör utöka inslagen av diskussion, analys och reflektion i sin undervisning.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Grundskoleförordningen anger att om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, dennes vårdnadshavare eller på annat sätt har framkommit att eleven behöver särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Eleven och elevens vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta vid utarbetandet av programmet.

I Sörbyskolan finns en väl utvecklad stödverksamhet. Områdets specialpedagog är placerad på skolan och fungerar som internkonsult för skolläring, speciallärare och lärare. Varje MSG har en speciallärare knuten till sig. För årskurs F–3 och 4–6 är det en lärare som bedriver det mesta av sin stödundervisning enskilt men fungerar även som en resurs för lärarna och i klassrummet. Under årskurs 1–5 genomförs diagnoser i svenska och i årskurs 2 den kommunala diagnosen i matematik. Årskurs 7–9 har dels stödverksamhet i avskilda lokaler under namnet Oasen men speciallärarna arbetar även som internkonsulter för att stödet

ska kunna ske inom ramen för den ordinarie undervisningen. Skolan har en gemensam upparbetad struktur för upprättandet av åtgärdsprogram som tagits fram i samarbete med områdets specialpedagog. Åtgärdsprogram och stödinsatser följs upp kontinuerligt. Skolan har tre särskilda undervisningsgrupper som samtliga följer grundskolans kursplaner. Dessutom finns det elever vid skolan som är inplacerade i särskild undervisningsgrupp som är placerad vid kommunens centrala särskilda undervisningsgrupper. De elever som finns kvar på skolan och är placerade i en särskild undervisningsgrupp är knutna till en klass och följer klassen i möjligaste mån. De flesta av dessa elever i årskurs 8 och 9 har anpassad studiegång. Det var ovisst om beslut fattats enligt författningarna för de elever som var i placerade kommunens centrala särskild undervisningsgrupper i årskurs 7–9 före nuvarande rektors tillträde. Besluten har dock fattats enligt bestämmelserna för elever som därefter har placerats i särskild undervisningsgrupp. Elever som önskar har möjlighet att läsa kurs A i matematik under sin tid i grundskolan.

Inspektörernas bedömning är Sörbyskolan har fungerande och individanpassade stödåtgärder för elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen. Rektor skall tillse att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp med information om hur överklagande går till finns för de elever det berör. Vidare skall beslut om anpassad studiegång finnas för de elever som inte har tillgång till en likvärdig utbildning.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

En välgrundad och likvärdig kunskapsbedömning och betygssättning fyller en viktig funktion inom utbildningen, som en fullbordan av målstyrningen. Kontinuerlig information till eleverna om kunskapsutvecklingen skapar förutsättningar för dem att ta ansvar för sin utbildning och att kunna påverka den och dess resultat. Som stöd för betygssättningen skall lärarna använda de betygskriterier som har fastställts. Läraren skall utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och beakta även sådana kunskaper som eleven tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen. Inför betygssättningen i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik skall lärarna använda sig av nationellt fastställda prov. Skolans lärare skall fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna samt redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker.

MSG för årskurs 1–3 och årskurs 4–6 håller på att utarbeta gemensamma bedömningskriterier i svenska och en samsyn på dessa. Man lägger stor vikt på de nationella målen för svenska, engelska och matematik i årskurs 5. Sörbyskolan genomför en diagnos av elevernas kunskaper i årskurs 2 i svenska och matematik. Kunskapsutvecklingen för eleverna i de lägre åldrarna mäts endast i ämnena svenska, engelska och matematik. Elever och föräldrar hade, under intervjuer och samtal, ingen kännedom om uppnåendemål eller strävansmål i övriga ämnen. Denna bild bekräftades vid samtal och intervjuer med lärargruppen och utvecklingsledarna.

Inom årskurs 7–9 träffas man ämnesvis för att få en samsyn om betygskriterier. En uppföljning görs av elever som går i gymnasieskolans årskurs 1 på Vasasko-

lan. De får svara på frågan: "Hur tycker du att grundskolan förberett dig för gymnasiestudier i nedanstående ämnen?" De ämnen som listas är engelska, matematik, svenska, franska, tyska, naturkunskap, kemi, historia, idrott och hälsa och datoranvändning. Eleverna från Sörbyskolan känner att de kan prestera på gymnasiet efter sina egna förväntningar och att de betyg de erhållit på Sörbyskolan är väl underbyggda. Kommunen gör även en uppföljning av betygen på vissa A-kurser vilken visar på att Sörbyskolan har väl underbyggda betyg. Betygen i årskurs 9 överensstämmer väl med resultaten på nationella prov. Skriftliga omdömen ges till elever som inte uppnått målen för årskurs 9.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolan har ett systematiskt och utvecklat arbete med likvärdig bedömning och betygsättning.

Eleverna, och elevernas vårdnadshavare, i årskurs 1–6 bör få en tydligare återkoppling vid utvecklingssamtalen om elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen inte bara svenska, engelska och matematik.

Rektorn har ett särskilt ansvar för rättssäkerheten i skolan. Vid inspektionen framkommer att det finns brister i gällande rutiner för handhavande av betygskatalogen. I skolans betygskatalog finns ett antal strykningar och korrigeringar utan signering och utan beslut av rektor. Dessa brister bör rättas till och rutiner utvecklas.

Inspektörerna bedömer att handhavandet av betygskatalog bör utvecklas för att tillgodose kraven på en rättssäker dokumentation.

Vägledning och utvecklingssamtal

Minst en gång per termin skall eleven och elevens vårdnadshavare ges en samlad information om sin kunskapssituation i form av utvecklingssamtal med den individuella studieplanen som grund. Skolans lärare skall samverka med hemmen och informera om elevernas skolsituation och kunskapsutveckling.

De föräldrar och elever som inspektörerna möter under sitt besök beskriver utvecklingssamtalen som bra samtal som både innehåller information om elevernas kunskapsutveckling och en dialog om elevens skolgång. Sörbyskolan Studie och yrkesvägledare arbetar med en ansvarig lärare i varje MSG för informationsspridning. De elever vi träffade i årskurs 9 tycker att de fått en bra vägledning inför sitt gymnasieval.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolans arbete med vägledning och utvecklingssamtal uppfyller de krav som finns i grundskoleförordningen och läroplanen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan bör förtydliga hur man avser att omsätta de nationella målen i undervisningen på skolan och se till att målen blir bättre kända bland elever och föräldrar. Undervisningen planeras i huvudsak efter att eleverna skall nå kursplanernas mål och stödåtgärder för de elever som riskerar att nå upp till målen fungerar mycket bra men eleverna får inte tillräckliga möjligheter att utveckla samtliga kunskapskvaliteter som beskrivs i läroplanen. Rektor skall tillse att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång finns för de elever det berör. Handhavandet av betygskatalogen bör utvecklas för att tillgodose kraven på en rättssäker

dokumentation. Skolan har dock ett systematiskt och utvecklat arbete med likvärdig bedömning och betygsättning.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Staten har tilldelat rektor en nyckelfunktion för utbildningens planering, genomförande och resultat. För ledningen av utbildningen i en skola skall det finnas en eller flera rektorer. För att utöva sitt ledarskap skall rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Den som är rektor skall ha pedagogisk insikt, förvärvat genom utbildning och erfarenhet.

Sörbyskolan leds av två rektorer med väl avgränsade ansvarsområden. Sörbyskolans rektor för förskoleklass samt årskurs 1–6 hade vid inspektörernas besök verkat 1,5 år som rektor medan den andra rektorn tillträdde i augusti och därför inte haft någon längre tid att sätta sin prägel på verksamheten. Vid de intervjuer som inspektörerna genomförde framgick att rektor för årskurs 7–9 ännu inte är förtrogen med alla delar i verksamheten. Sörbyskolans två rektorer har pedagogisk utbildning och har arbetat som lärare samt genomgått olika utbildningar i ledarskap och den statliga rektorsutbildningen. Rektor för förskoleklass och årskurs 1–6 samt skolbarns omsorg beskrivs av personal, elever och föräldrar som väl förtrogen och synlig i verksamheten.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolans rektorer har utbildning och erfarenhet för att utföra sitt uppdrag. Rektor för förskoleklass och årskurs 1–6 är väl förtrogen med den verksamhet som ligger under rektors ansvarsområde.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Rektor skall utöva det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de riksgiltiga målen och rektor skall agera för att ta ansvar för skolans resultat. Som ett led i rektors resultatansvar och uppdrag att särskilt verka för att utbildningen utvecklas, skall rektor ansvara för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen, målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen. Arbetsplanen skall följas upp och utvärderas kontinuerligt. Skolans skall lärare utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.

Arbetsplanen för förskoleklass och årskurs 1–6 behandlar inte hur de nationella målen skall omsättas i verksamheten. Årskurs 7–9 saknar arbetsplan. I MSG för förskoleklass och årskurs 1–6 utvärderar man verksamheten kontinuerligt var tionde vecka. Utvärderingen genomförs på tre nivåer: elev-, pedagog- och skolledarnivå. Av dokumentationen går det inte att avgöra vilka mål man utvärderade mot. Utvärderingen är indelad i ett antal områden och enligt personal och skolledare utvärderar man hela verksamheten. I de tre MSG för årskurs 7–9 utvärderar lärarna sina egna kurser under inspektörernas besök och i det material skolan överlämnat till Skolverket in finns ingen utvärdering på skolledarnivå.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolan saknar en arbetsplan som motsvarar författningarnas krav.

För skolan skall det årligen upprättas en skriftlig kvalitetsredovisning. Den skall fungera som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Sörbyskolans har en kvalitetsredovisning för vart och ett av de två rektorernas ansvarsområden. Vardera omfattar fyra delområden – trygghet i skolan - lärande, utveckling och måluppfyllelse, information till föräldrar och elever samt kvalitetsarbete. Strukturen är likartad, ofta densamma för alla områden - Bedömningsgrund - Förbättringsåtgärder i kvalitetsredovisningen från föregående år – Lägesbild – Analys/värdering – Åtgärder för utveckling under läsåret. I skolans båda kvalitetsredovisningar saknas en tydlig målbild av vilka nationella mål som behandlas och graden av måluppfyllelse.

För att kvalitetsredovisning och arbetsplan skall kunna fungera som ett led i målstyrning, utvärdering och uppföljning av verksamheten måste målen vara tydligt utformade och utvärderingsbara. Vidare bör de åtgärder skolan tänkt vidta vara tydligt kopplade till målen.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolan bör utarbeta en kvalitetsredovisning som bättre uppfyller författningarnas krav.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att rektorerna vid Sörbyskolan har utbildning och erfarenhet för att utföra sitt uppdrag. Skolan saknar en arbetsplan som motsvarar författningarnas krav. Vidare bör skolan utarbeta en kvalitetsredovisning som bättre uppfyller författningens krav.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Tillgång till utbildning

I grundskolans timplan anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen inom den ramen skall syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Ett allsidigt urval av ämnen skall erbjudas eleverna som elevens val, och däri kan även ingå ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i. Skolan skall låta eleverna fritt välja elevens val utan inskränkningar. Elevens val får inte ersätta stödundervisning.

Elevens val förkommer inte före årskurs 7 och består av ett antal breddnings och fördjupningsområden samt läxhjälp och konfirmation. Eleverna väljer ett område per termin. På Sörbyskolan måste ett av valen under skolåret vara inom ämnet idrott och hälsa. Vid de intervjuer som inspektörerna genomför är det svårt att bedöma om läxläsning är ett frivilligt val eller ett komplement till övrig stödundervisning.

Sörbyskolan har ett allsidigt utbud inom elevens val. Om eleven emellertid inom elevens val själv önskar en fördjupning som kan betraktas som stöd, kan denna form av elevens val vara acceptabel. Undervisningen skall vara icke konfessionell. Fördjupning av religionskunskap avseende kristendom kan ingå i elevens val så länge det följer kursplanen och läroplanen. Konfirmationsundervisning kan däremot inte ses på annat sätt än att den är konfessionell vilket inte är förenligt med läroplanen.

Inspektörerna bedömer att Sörbyskolan bör låta sina elever välja elevens val utan inskränkningar vidare skall inte alternativet konfirmationsläsning erbjudas.

Enligt grundskoleförordningen skall skolan som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska, skolan erbjuder alla tre språkvalen. Sörbyskolan uppmuntrar de elever som inte riskerar betyget Icke Godkänd i svenska eller engelska i årskurs 9 att välja ett modernt språk och man erbjuder spanska, franska och tyska.

De elever som har annat modersmål än svenska erbjuds att läsa detta. Skolan genomför ingen systematisk inventering av behovet av undervisning i svenska som andraspråk. Ingen i lärarpersonalen har kompetens att undervisa i svenska som andraspråk så de elever som är i behov av sådan undervisning är hänvisade till Oasen och speciallärarstöd i svenska. Lärare och rektor utesluter inte möjligheten att elever får en ineffektiv undervisning och en felaktig bedömning av sina kunskaper då skolan saknar kompetens av undervisning och bedömning av svenska som andraspråk.

Inspektörerna vill göra rektorerna uppmärksamma på att undervisning i svenska som andraspråk, till skillnad från modersmålsundervisning, inte är någon frivillig undervisning som eleven eller elevens föräldrar själva väljer att eleven skall delta i eller inte. Svenska som andraspråk skall anordnas om det behövs. Det betyder att skolan göra en behovsprövning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna vid Sörbyskolan bör få välja elevens val utan inskränkningar. Konfirmationsläsning anordnas inom ramen för elevens val, vilket strider mot kravet att undervisningen skall vara icke konfessionell. Skolan skall göra en behovsprövning av vilka elever som skall läsa svenska som andraspråk och anordna sådan undervisning för dessa elever.

6. Resurser

Sörbyskolan har 9,4 lärare per 100 elever. Skolan har utarbetade rutiner för resursfördelning utefter behoven i MSG.

Enligt tillgänglig statistik hade 80 procent av lärarna pedagogisk utbildning under läsåret 2003/2004.

De läromedel som användes i undervisningen under inspektörernas besök var tidsenliga och avgiftsfria för eleverna. Särskild utrustning, hjälpmedel och läromedel fanns för elever med olika typer av funktionshinder. Årskurs 7–9 hade tillgång till tolv stycken datorer i anslutning till skolbiblioteket till sina drygt 300 elever. Skolbiblioteket sköttes av en lärare som hade viss nedsättning i sin tjänst för denna funktion. Skolbiblioteket hade inga fasta öppettider utan var bokningsbart av lärare. Skolmatsalen erbjöd kostnadsfri lunch men både elever och personal klagade på att portionerna var små tilltagna och ofta tog maten slut till de senare matlagen.

Skolans lokaler är ändamålsenliga men ganska nedslitna. Samtliga lokaler är anpassade för funktionshindrade elever. Lokalerna är inte anpassade för arbete i MSG. Exempelvis saknas uppehållsrum för elever som hör till en MSG.

Inspektörerna bedömer att skolans lokaler är av godtagbar kvalitet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att lärarna vid skolan har utbildning för sitt uppdrag och skolan har tillgång till lokaler och resurser i övrigt.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av godtagbar kvalitet.

Skolan har väl utformade rutiner för att säkerställa elevernas organiserade inflytande. Eleverna på skolan upplever att de har en god psykosocial arbetsmiljö vilket skolans arbete mot kränkande behandling bidragit till. Stödåtgärder för de elever som riskerar att nå upp till målen fungerar mycket bra. Arbetet med likvärdig bedömning och betygsättning är väl utvecklat. Rektorerna vid skolan har utbildning och erfarenhet för att utföra sitt uppdrag.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Skolans rektorer och lärare bör förbättra sitt arbete med att systematiskt följa upp och analysera elevernas kunskapsresultat i alla ämnen och alla årskurser.
- Skolans rektorer och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt av skolans arbete med normer och värden.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolan bör förbättra formerna för elevernas ansvarstagande och inflytande över sitt eget lärande.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Rektorerna bör se till att de nationella målen i läroplaner och kursplaner blir kända bland eleverna.
- Skolan bör förtydliga hur man avser att omsätta de nationella målen i undervisningen på skolan.
- Organiseringen och tidsanvändningen för årskurs 7–9 bör ses över och effektiviseras.
- Skolans lärare bör, tillsammans med eleverna, utveckla och pröva olika arbetssätt och arbetsformer.
- Lärarna bör utveckla ett arbetssätt som ger eleverna möjlighet att skapa helhet i sin förståelse av olika kunskapsråden.
- Lärarna bör utöka inslagen av diskussion, analys och reflektion i sin undervisning.
- Handhavandet av betygskatalogen bör utvecklas för att tillgodose kraven på en rättssäker dokumentation.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Arbetsplanen och kvalitetsredovisningen bör förbättras.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Eleverna bör få välja elevens val utan inskränkningar.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Läsåret innehåller inte minst 178 skoldagar för elever i årskurs 7–9 (4 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp samt information om hur överklagande går till finns inte för samtliga elever som det berör (5 kap. 5 § och 8 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Beslut om anpassad studiegång saknas för vissa elever (5 kap. 10 § grundskoleförordningen).

Tillgång till utbildning och omsorg

- Konfirmationsläsning anordnas inom ramen för elevens val, vilket strider mot kravet att undervisningen skall vara icke konfessionell (Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet m.m., avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag).
- Skolan genomför ingen behovsprövning av vilka elever som skall läsa svenska som andraspråk och anordna ingen sådan undervisning för de elever som är berättigade till denna (2 kap. 15 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-12-21	Stockholm

Malin Winbladh

Monica Norberg